

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Heinonen, Yrjö

Title: Seinäjoki tanssii ja soi: kaupunkitilan festivalisoituminen tangomarkkinoiden aikana

Year: 2012

Version: Published version

Copyright: © Tekijä & Nykykulttuurin tutkimuskeskus, 2012.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Heinonen, Y. (2012). Seinäjoki tanssii ja soi: kaupunkitilan festivalisoituminen tangomarkkinoiden aikana. In A.-V. Kärjä, & K. Åberg (Eds.), *Tango Suomessa* (pp. 180-217). Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, 108. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5061-3>

SEINÄJOKI TANSSII JA SOI: KAUPUNKITILAN FESTIVALISOITUMINEN TANGOMARKKINOIDEN AIKANA

Yrjö Heinonen

On sanottu, että arkkitehtuuri on jähmettynyttä musiikkia ja musiikki soivaa arkkitehtuuria. Tangomarkkinoiden aikaan musiikki täyttää viiden päivän ajan Seinäjoen kaupungin katukuvan, josta tulee soivaa arkkitehtuuria ihan kirjaimellisestikin. Sosiologi Louis van Elderenin (1997) termin kysymys on Seinäjoen festivalisoinnista Tangomarkkinoiden aikana. Termiä festivalisoituminen (engl. *festivalization*) on festivaali- ja kaupunkitutkimuksessa käytetty kahdessa merkityksessä. Ensimmäinen merkitys viittaa julkisen tilan väliaikaiseen uudelleenmäärittelyyn festivaalin ajaksi. Tällöin musiikki ja festivaali yhdistävät paikkoja ja ihmisiä siten, että normaalisti erilliset alueet lähestyvät funktionaalisesti toisiaan, kytkeytyvät toisiinsa kiinteämmin ja tavallisesti erilliset väestöryhmät sekoittuvat (van Elderen 1997, 128–129). Näin ymmärrettynä festivalisaatio on lähellä karnevalisaatiota Mihail Bahtinin (1995) ja liminaalitilaa Victor Turnerin (1987) esittämässä mielessä.

Toisen merkityksen mukaan festivalisoituminen tarkoittaa kaupungin markkinointia huvipuiston kaltaisena aikuisten kulttuuripuuhamaana ja/tai kulttuurinähtävyyksistä rakentuvana ulkoilmamuseona (van Elderen 1997, 128). Tässä merkityksessä käsitettä on käytetty esimerkiksi Euroopan kulttuuripääkaupunkihakemusten kohdalla (Roth & Frank 2000; Hitters 2007). Käytän tässä termiä festivalisoituminen molemmissa yllä mainituissa merkityksissä. Kiinnitän huomiota erityisesti siihen, kuinka Tangomarkkinat festivaaliorganisaationa itse hyödyntää tapahtuman aikaista julkisen ja yksityisen tilan uudelleenmäärittelyä markkinoinnissaan.

Festivaalin ajallisaikallinen dynamiikka

Festivaali tapahtuu ajassa ja tilassa. Ajallisesti festivaalia määrittää väliaikaisuus, toistuvuus ja lineaarisuus. Festivaali on väliaikainen, sillä se kestää kerrallaan vain muutaman päivän. Se on toistuva, sillä se järjestetään vuodesta toiseen. Festivaali on myös lineaarinen, sillä kunakin vuonna se etenee tietyn ohjelman mukaisesti alusta päätökseen. Paikallisesti festivaalia määrittää sen keskittyminen ei vain tietylle paikkakunnalle vaan myös tällä paikkakunnalla tietylle alueelle ja/tai tiettyihin tapahtumapaikkoihin.

Paikkaa ja paikallisuutta on tutkittu esimerkiksi kulttuurimaantieteessä, kaupunkisuunnittelussa ja -sociologiassa. Kulttuurimaantieteilijä Edward Relphin (1986) mukaan paikan identiteetti rakentuu kolmesta osatekijästä: fyysiset puitteet, niissä tapahtuva toiminta ja edellisille annetut merkitykset. Fyysiset puitteet viittaavat paikan topografiaan (joet, mäet jne.) ja arkkitehtuuriin (kadut, rakennukset, puistot jne.). Toiminta viittaa sekä jokapäiväisiin aktiviteetteihin että erityisille tapahtumille ominaisiin toimintamuotoihin. Merkitykset taas perustuvat sekä menneisiin tapahtumiin että tapahtumahetken tilanteeseen. Kaupunkisuunnittelija Kevin Lynch (1960) on jakanut kaupunkitilan fyysiset puitteet väyliin (tiet, joet), reunoihin (seinät, rannat), alueisiin (kaupunginosat), solmukohtiin (keskukset, risteykset) ja maamerkkeihin (korkeat tornit, vuoret).

Sosiologi Henri Lefebvre (2004) erottaa havaitun (fyysisen) tilan materiaalisine aspekteineen ja tilallisine käytäntöineen, käsitellyn (mentaalisena) tilan siihen perustuvine tilan representaatioineen sekä eletyn (sosiaalinen) tilan representaation tiloineen. Tilalliset käytännöt viittaavat fyysisen tilan käyttöön sellaisena kuin se arkipäivässä havaitaan ja koetaan. Ne yhdistävät havaitun ja koetun päivittäisen todellisuuden (rutiinin) sekä ne väylät ja verkostot, jotka kytkevät toisiinsa työhön, yksityiselämään ja vapaa-aikaan liittyviä tiloja. Tilan representaatiot tarkoittavat tilaa koskevia verbuaalisia kuvauksia tai visuaalisia esityksiä (kartat, organisaatiot jne.). Ne ovat tyypillisesti tutkijoiden, suunnittelijoiden ja markkinoijien

esittämiä kuvauksia, joissa eletty ja havaittu kytketään siihen, miten se on käsitetty. Representaation tilat viittaavat sosiaaliseen tilaan ”siihen assosioitujen mielikuvien ja symbolien kautta välittömästi läpi elettyinä”, ja ne perustuvat havaitun ja käsitteellistetyn tilan affektiivis-symboliseen käyttöön. (Lefebvre 2004, 38–39.)

Relphin jakoa paikan fyysisiin puitteisiin, toimintaan ja merkityksiin voi pitää toimivana perusjaotteluna, jota Lynchin ja Lefebvren tarkastelut täsmentävät (ks. taulukko 1). Lynchin jaottelu tarkentaa kaupunkitilan fyysisten puitteiden käsitteellistämistä. Lefebvren havaittu tila puolestaan yhdistää fyysiset puitteet ja niissä tapahtuvan toiminnan, kun taas käsitteellistetty ja eletty tila ovat tärkeitä paikalle annettujen merkitysten eri ulottuvuuksien tarkastelussa.

Relph	Lynch	Lefebvre
Fyysiset puitteet	Väylät, reunat, alueet, solmukohdat, maamerkit	Havaittu (fyysinen) tila: - materiaaliset aspektit - tilalliset käytännöt
Toiminta		
Merkitykset		Käsitetty (mentaalin) tila: - tilan representaatiot
		Eletty (sosiaalinen) tila: - representaation tilat

Taulukko 1. Paikka ja paikallisuus Edward Relphin (1986), Kevin Lynchin (1960) ja Henri Lefebvren (2004) mukaan.

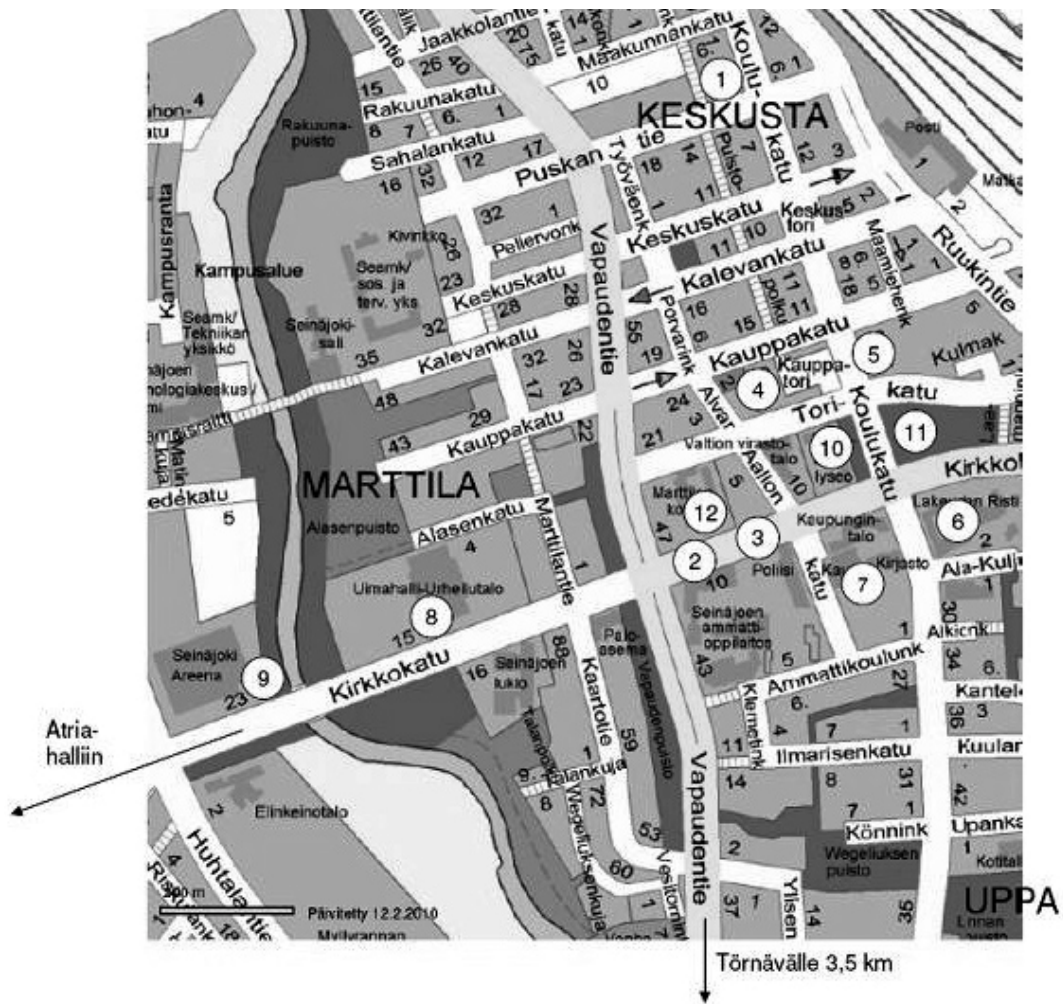
Tarkastelen seuraavassa Seinäjoen festivalisoitumista Tangomarkkinoiden aikana erityisesti tapahtumaorganisaation markkinointipuheen näkökulmasta. Rajaan kuitenkin varsinaisten taloudellisten ulottuvuuksien analyysin tarkastelun ulkopuolelle. Käsitelyäni ohjaa yhtäältä kysymys siitä, miten Tangomarkkinat itse käsitteellistää keskeiset tapahtumapaikkansa ohjelmassaan ja muussa julkisessa tiedottamisessaan, ja toisaalta siitä, millaisiin havaitun ja käsitteellistetyn tilan affektiivis-symboliseen käyttöön perustu-

viin sosiaalisen tilan kokemuksiin nämä tapahtumapaikkakuvaukset vetoavat.

Lähestymistapani on yhdistelmä teoria- ja aineistolähtöistä diskurssianalyysia. Teorialähtöinen se on sikäli, että sovellan siinä kaupunkitila- ja festivaalitutkimuksessa kehitettyä käsitteellistä viitekehystä (erityisesti van Elderen 1997, Relph 1986 ja Lefebvre 2004) Tangomarkkinoita koskevan aineiston analyysiin. Aineistolähtöinen se on sikäli, että nostan aineistosta esiin myös sellaisia artikkelini tematiikkaan liittyviä ilmiöitä ja asioita, joihin kaupunkitila- ja festivaalitutkimus ei välttämättä tarjoa valmiita käsitteitä. Ensisijainen aineistoni koostuu vuoden 2004 Tangomarkkinoiden ohjelma- ja tapahtumapaikkakuvauksista (Tangomarkkinat 2004a, 2004b). Analysoin tapahtumapaikkakuvauksia tilan representaatioina Lefebvren (2004) tarkoittamassa mielessä. Relphin (1960) jaottelun mukaisesti kiinnitän huomiota siihen, miten paikan fyysiset puitteet ja paikassa tapahtuva toiminta kuvauksissa esitetään ja millaisiin laajempiin merkitysyhteyksiin ne kytetään. Lisäaineistona käytän soveltuvien osien ja tarpeen mukaan vuosien 2001, 2005, 2006 ja 2010 Tangomarkkinoiden ohjelmia tapahtumapaikkakuvauksineen. Havainnollistan Seinäjoen festivalisoitumista eri ihmisten eri julkisissa medioissa esittämällä verbaalisilla kuvauksilla Tangomarkkinoista ja omista tangomarkkinakokemuksistaan. Olin itse tutkimustarkoituksessa vuoden 2004 Tangomarkkinoilla keskiviikosta sunnuntaihin, ja hyödynnän tangomarkkinakokemuksiani soveltuvien osien ohjelma- ja tapahtumapaikkakuvauksia tulkitesani. Näiden kuvausten, valokuvien ja muun havainnollistavan aineiston avulla pyrin välittämään lukijalle välähdyksiä siitä, mitä Tangomarkkinat ovat läpi elettyinä sosiaalisena tilana.

Seinäjoki festivalisoituu

Tangomarkkinoiden keskeiset tapahtumapaikat ovat sijoittuneet ydinkeskustan Kirkkokadun puoleiseen laitaan sekä Kirkkokadun ja sen läntisenä jatkeena toimivan Alaseinäjoenkadun varrel-

Kuva 1. Tangomarkkinoiden 2004 tapahtumapaikkoja: (1) Keskusta, (2) Tangokatu, (3) Tangobasaari, (4) Torikeskus, (5) Tangovapaa vyöhyke, (6) Lakeuden Risti -kirkko, (7) Kaupunginteatteri, (8) Urheilutalo, (9) Seinäjoki Areena, (10) Lyseo, (11) Keskuspuisto, (12) Marttilan koulu. Kartta-pohja: Seinäjoen karttapalvelu.

le (kuva 1). Näin Vapaudentien ja Kirkkokadun risteyksestä ja erityisesti Kirkkokadun Vapaudentien ja Alvar Aallon kadun väliin sijoittuvasta Tangokadusta tulee Tangomarkkinoiden ajaksi Seinäjoen keskeisin solmukohta. Keskustassa ja sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien tapahtumapaikkojen lisäksi tapahtumia on myös Vapaudentiestä noin kilometrin päässä sijaitsevassa Jouppilan jää-

urheilukeskuksessa sekä keskustasta noin kolmen ja puolen kilometrin päässä sijaitsevassa Törnävänsaarella. Toiminnan keskuksena on Kirkkokadun, Alvar Aallon kadun, Torikadun ja Koulukadun rajaama kortteli lähikortteleineen sekä Kirkkokatu ja sen jatke Alaseinäjoenkatu, jolla Atria-halli sijaitsee. Tangomarkkinoiden ajaksi tämä alue muuttuu osittain suljetuksi festivaalitalaksi, jota hallitsevat tilapäiset rakenteet (aidat, teltat) ja yleinen karnevaalitunnelma.

Tapahtuma alkaa keskiviikkoiltana kaupungin keskustasta Tangokadun (normaalisti Kirkkokatu) pääportille johtavalla paraatilla, jota välittömästi seuraa virallinen avajaisseremonia ja tangotanssit Tangokadulla. Tapahtumia on myös Tangokadun välittömässä läheisyydessä olevassa Alvar Aalto -keskuksessa. Vuoden 2004 ohjelmaan sisältyi Tangoseminaari (perjantaina) Kaupunginteatterissa sekä kirkkokonsertti Lakeuden Risti -kirkossa ja Amelita Baltarin argentiinalaisen tangon konsertti Kaupunginteatterissa (molemmat lauantaina). Tanssit ovat konserttien ohella keskeisin aktiviteetti. Tanssitapahtumia on Tangokadun päivittäisten Katutanssien lisäksi Atria-hallissa ja Törnävänsaaren tanssilavalla. Lyseolla pyörii torstaista lauantaihin Leena ja Åke Blomqvistin tanssikoulu. Tangolaulukilpailu uusien kuninkaallisten kruunaamisineen on Tangomarkkinoiden ehdoton päätapahtuma. Kaikki välittömästi Tangolaulukilpailuun liittyvät konsertit – finaalin karsinta (perjantai), finaali (lauantai), kuninkaallisten konsertti (sunnuntai) – pidetään Seinäjoki Areenalla. Tangomarkkinat päättyvät sunnuntaina Atria-hallissa järjestettyihin Kuninkaallisiin tansseihin.

Festivaalitapahtumat järjestetään paikoissa, jotka on alun perin rakennettu jotakin muuta toimintaa kuin festivaalia varten. Yhtäältä festivaali luo symbolisia merkityksiä, jotka ikään kuin kiinnittyvät näihin rakennuksiin ja jatkavat elämäänsä festivaalin jälkeenkin. Toisaalta rakennusten alkuperäinen käyttötarkoitus ja pääasiallinen toiminta sekä niihin festivaalin ulkopuolella liitetyt merkitykset vaikuttavat myös kyseisissä tiloissa festivaalitapahtumien aikana tuotettuihin merkityksiin.

Avajaiskulkue ja ilta tangokadulla

Festivaali alkaa siis keskiviikkoiltana avajaiskulkueella eli Tango-paraatilla. Kulkuetta johtaa Seinäjoen Rautatieläisten soittokunta, ja 2000-luvun alkuvuosina mukana on yleensä ainakin edellisvuoden Tangokuningas ja -kuningatar sekä tanssiseura Botafogon tanssijoita (kuva 2). Kulkue lähtee liikkeelle Nuorisokeskuksen kulmalta (Puskantie 3) ja etenee Tangokadun portille. Reitti on vaihdellut jonkin verran vuosittain. (Tangomarkkinat 2001, 2004b, 2005a, 2006, 2010.)

Avajaiskulkue kuuluu festivaalin viralliseen ohjelmaan, mutta sen reitistä tai reitin varrella olevista paikoista ei anneta yksityiskohtaista tapahtumapaikkakuvausta. Louis van Elderenin (1997, 132–133) mukaan paraati on symbolinen rituaali, jossa tietyt alueet

Kuva 2. Tangoparaati Koulukadulla. Edessä tanssiseura Botafogon tanssijoita tangon pyörteissä, taustalla Seinäjoen Rautatieläisten soittokunta. Kuva: Martti Hautamäki.

ja kadut riisutaan niiden arkielämän mukaisista merkityksistä, jotka korvataan (tilapäisesti) uusilla festivaalinmukaisilla merkityksillä. Kulkue on julkinen näytelmä, joka kertoo tarinan festivaalista ja sen osanottajista. Se on myös yksisuuntainen ja lineaarinen: sen tehtävänä on johdattaa arjesta festivaaliin ja tehdä reitistä yhteistä läpi elettyä festivaalitalaa. Vuoden 2004 avajaiskulkuetta tarkastellaan paikallisessa *Ilkka*-lehdessä seuraavin sanoin:

Kymmenien puhaltimien tahdittama tango kuului kauas ja tuntuu vieläkin. Tangomarkkinoiden perinteinen avajaiskulkue oli mannaa sekä silmille että korville.

Seinäjoen Rautatieläisten soittokunnan rytmikäs poljenta kehysti juhlavasti sulavaliikkeisten tanssijoiden tulisia tahteja.

Kulkuetanssijoiden kirkkaat puvut ja liehuvat helmat saavat 4-vutias Senni Sallin melkein sanattomaksi.

– Ne ovat niin ihania, tyttö huokaisee.

Sennin äiti Kaisa Sallin mielestä tunnelma tekee tangomarkkinointa juhlan.

– En ole edes seurannut kruunumittelöitä. Odotan katutansseja ja vanhoja tuttuja. Täällä voi törmätä vuosienkin takaisiin ystäviin.

EKA TANGO. 9-vuotias Mirella Jalonen ja vuotta vanhempi Aleksii Ahola ovat tanssiseura Botafogon nuorimpia tangoajia.

– Tanssimme tänään kesän ensimmäistä kertaa tangoa, ja aluksi jännitti vähän, koska tanssikuviot on suunniteltu pitkään saliin. Nyt piti tanssia suoraan eteenpäin.

Katsojalle jännitys ei välittynyt. Notkeissa taivutuksissa ja yllättävissä käänöksissä näkyi nuori osaaminen ja rakkaus tanssiin. (Penna-nen 2004, 8.)

Tangokadulla avajaiskulkuetta seuraavat välittömästi festivaalin avajaiset ja edelleen katutanssit. Tangokatu on Vapaudentien ja Alvar Aallon kadun väliin jäävä Kirkkokadun pätkä, joka on tilapäisesti nimetty uudelleen festivaalin teeman mukaisesti. Vuoden 2004 ohjelmassa Tangokatu esitellään seuraavasti:

Festivaalin iloisesti kupliva sydän lähes 30.000 tangovieraalle. Avoin sinisen taivaan alla tango muuttuu mystiseksi kokemukseksi, joka vie mennessään – aamuun asti. Tangokadun kolmelta esiintymislavalta hyvän tunnelman takaavat huippuartistit, huippuorkesterit ja huippujuontajat. (Tangomarkkinat 2004b.)

Kuvauksesta löytyy viittauksia sekä tapahtumapaikan fyysisiin rakenteisiin (avoin taivas, kolme esiintymislavaa) että katutanssien ajallisiin rakenteisiin (aamuun asti). Toimintaan esittelyssä viittaa lähinnä tango, jonka voi tässä yhteydessä ymmärtää pitävän sisälleen esittämisen, tanssimisen ja kuuntelun. Affektiivis-symboliseen kokemukseen perustuviin merkityksiin liittyviä viittauksia on useita (iloisesti kupliva sydän, mystinen kokemus, hyvä tunnelma). ”Iloisesti kupliva sydän” toimii samalla metaforana Tangokadusta festivaalitapahtumien keskeisenä solmukohtana. Vuonna 2004 Tangokadun katutansseissa esiintyivät muiden muassa Arja Koriseva, Jari Sillanpää ja Eija Kantola (kuva 3 seuraavalla sivulla).

Leipää ja sirkushuveja

Tangomarkkinat on kaupunkitapahtuma. Arkkitehti Panu Lehtovuoren mukaan keskusta muuttuu kaupunkitapahtuman ajaksi osittain suljetuksi, labyrinthimaiseksi ja omalakisiksi kaupunkitilaksi, jota hallitsevat basaarimaiset rakennelmat. Kaupunkitapahtuman basaari on tilapäinen järjestely, joka koostuu tyypillisesti olutteltasta, ruoka- ja krääsäkioskeista sekä rivistä bajamajoja. Teltat, kojut ja kioskit sijaitsevat keskeisten kulkureittien varrella, ja ne tuottavat tilojen selkeyttä rikkovia ja näkymiä katkovia labyrinthimaisia rakenteita (Lehtovuori 2000, 108–110; vrt. Mason 1996, 308.) Tangomarkkinoilla on ollut erityisesti kaksi aluetta, joille on tapahtuman ajaksi rakennettu teltoista, kojuista ja basaareista Lehtovuoren kuvaaman kaltainen labyrinthi. Tangokadun, Tangobasaarin ja VIP-teltan muodostama kompleksi muodostaa yhden tällaisen labyrinthin. Koulukadun, Torikadun ja Kauppakadun rajaamaan kortteliin useina vuosina rakennettu Tangovapaa vyöhyke muodostaa toisen labyrinthimaisen kompleksin.

Ydinkeskustassa sijaitseva Seinäjoen Torikeskus on 2000-luvulla ollut yksi Tangomarkkinoiden oheistapahtumien näyttämöistä. Torikeskus on Citycon-kauppakeskusketjun omistama vuonna 1992 rakennettu kauppakeskus. Samaan ketjuun kuuluvat muun

Kuva 3. Tangokadun ilta: tangokansa tanssii Eija Kantolan tahdissa. Kuva: Yrjö Heinonen.

muassa Myyrmanni (Vantaa), Iso Omena (Espoo) ja Koskikeskus (Tampere). Tangomarkkinoiden ohjelma ei tarjoa Torikeskuksesta tapahtumapaikkaesittelyä. Citycon Oyj (2010) esittelee keskuksen www-sivuillaan seuraavasti:

Seinäjoen keskustassa sijaitseva Torikeskus on yksi Etelä-Pohjanmaan markkina-alueen merkittävimpiä kauppakeskuksia. Monipuolisen kauppaja- ja yrityspalvelukeskuksen erikoisliikkeet, ravintolat ja kahvilat, sekä asiantuntijayritykset ja -yhteisöt palvelevat asiakkaita kolmessa kerroksessa. Monine teemapäivineen Torikeskus on myös Seinäjoen keskeisin tapahtumapaikka.

Kauppakeskus Torikeskusta voi luonnehtia keskustan kohtaamispaikaksi ja kaupungin sykkiväksi sydämeksi. Keskus tarjoaa puitteet shoppailulle, ystävien tapaamiselle sekä ajanvietolle.

Paikan fyysisiin puitteisiin viitataan esittelyssä lähinnä vain maininnalla tilojen sijoittumisesta kolmeen kerrokseen. Toimintamuodoiksi mainitaan monipuoliset kauppaja- ja yrityspalvelut, erilaiset teemapäivät sekä shoppailu, ystävien tapaaminen ja ajanvietto. Tältä osin ja muutenkin esittely vastaa sosiologi Pasi Mäenpään (2000) käsitystä kauppakeskuksesta tyypillisenä 2000-luvun kaupungin viihtymisen tilana, pienoiskaupunkina kaupunkikeskustan sisällä. Torikeskuksen affektiivis-symbolista merkitystä käsitteellistään esittelyssä korostamalla sen keskeisyyttä (sijaitsee keskustassa, keskeisin tapahtumapaikka, keskustan kohtaamispaikka). Myös metafora ”kaupungin sykkivä sydän” viittaa paikan keskeisyyteen keskustan tapahtuma- ja kohtaamispaikkana (solmukohtana). Sydän-metaforan käyttö myös Tangokadun tapahtumapaikkaesittelyssä viittaa kuitenkin siihen, että festivaalin aikana tapahtumisen keskus siirtyy – ainakin Tangomarkkinoiden näkökulmasta katsottuna – Torikeskuksesta Tangokadulle.

Hyöty Torikeskuksen käytöstä Tangomarkkinoiden oheistapahtumapaikkana on molemminpuolinen. Tangofinalistit ja aiempien vuosien tangokuninkaalliset vetävät väkeä kauppakeskukseen, kun taas Torikeskuksessa muissa asioissa liikkuvat ihmiset tulevat vedetyksi mukaan festivaalin imuun ja sitä myötä mahdollisesti myös Tangomarkkinoiden maksullisiin tapahtumiin (kuva 4). Nimimerk-

ki Julia (2010) kuvaa julkisessa tanssipäiväkirjassaan Torikeskusta Tangomarkkinoiden tapahtumapaikkana seuraavasti:

Perjantaina ennen puoltapäivää olleet tangofinalistien esitykset menivät ohi (esittelylehtinen oli hieman sekava), mutta ehdin kuulemaan Kari Piirosta. Hän lauloi iltapäivällä tangoja ja muutakin puolen tunnin ajan. Pieni äänentoistolaite tökötti lattialla, säestäjänä Kari Spets ja mikä esitys. Voiko ääni kuulua niin hyvänä, vaikka paikka oli Kauppa-keskuksen alatasanne, joka oli kansoitettu. Ylöspäin oli kolmeen kerrokseen asti katsojia ympäriinsä ja siellä oli ihan täyttä. Katsojamääräksi arvioi joku tuhat-kaksi tuhatta henkeä. Itse en ole nähnyt sellaista määrää kauppatiloihin ahdettuna. Alatasanteella oli pieni keskilattia tanssikäytössä ja väkeä oli siinäkin. Jopa itse laulaja hieman pyöräytti laulunsa lomassa lattian reunassa erästä katsojaa tanssin saloihin.

Kuva 4. Torikeskus festivalisoituu. Kuva: *20 vuotta Tangokuninkaallisia* - dvd (Tangomarkkinat 2005b).

Musiikki ja tanssi muodostavat keskeisen osan Tangomarkkinoiden ohjelmatarjonnasta, mutta yleinen markkinahumu määrittää pitkälti tapahtuman ilmapiiriä. Humu tiivistyy Tangobasaarissa käsin kosketeltavaksi ja korvin kuultavaksi. Basaarista on eri vuosina löytynyt erilaisin painotuksin katusoittoa ja -teatteria, jonglöörien esityksiä ja muita perinteisesti markkinahuveihin liittyvää ohjelmaa. Helppoheikin äänekäs kaupittelu sulautuu puheensorinan, katusoiton ja Tangokadulta kantautuvan musiikin ohella osaksi basaarin äänimaisemaa. Tangobasaari, VIP-teltoa ja Klubi-teltoa esitellään vuoden 2004 ohjelmassa seuraavasti:

Basaarialue sijaitsee Tangokadun pääportin läheisyydessä. Basaarin useista myyntipisteistä voit tehdä hyviä ostoksia ja samalla nauttia alueella olevan ravintolan palveluista. Basaarista löytyy myös ohjelmalava, jossa esiintyvät tapahtuman aikana useat huippuartistit. Basaari on avoinna keskiviikosta sunnuntaihin, ja alueelle on vapaa pääsy.

Tunnelmalliseen VIP-ravintolaan voit tuoda yrityksesi asiakkaita, yhteistyökumppaneita tai työntekijöitä nauttimaan buffet-pöydän päivittäin vaihtuvista herkuista. Täällä voit seurata screeniltä TV-finaalien jännitystä yhdessä pöytäseurueesi kanssa ja nauttia tangosta ja tunnelmasta iltamyöhään. Vip-ravintola sijaitsee Marttilan koulun tiloissa maksullisella alueella, ja se on avoinna keskiviikosta lauantaihin. Tee pöytävaraus ajoissa!

Hae vauhtia tangofilikseen Klubilta! Alvar Aallon kadulla sijaitseva Klubi-teltoa kutsuu Sinut mukaan rentoon menoon! Saa nähdä, mitä tällä kertaa hullunrohkeista tempauksistaan tunnettu Extreme Duudsonit saa päähänsä... Klubi-teltoa on myös vauhdikas Nova Club: tarjolla on klassikoita ja tyylikkäimpiä uutuuksia. Nova clubilla esiintyvät muun muassa tämän vuoden Golden Stars -voittajat! (Tangomarkkinat 2004b.)

Kaikissa kolmessa tapahtumapaikkaesittelyssä korostetaan tapahtuman markkinaluonnetta, mutta jokaisessa tämä tehdään omalla ja omalle kohdeyleisölle suunnatulla tavalla. Tangobasaari on koko kansan markkinapaikka, jonne on vapaa pääsy. Basaarista löytyy useita erilaisia myyntipisteitä, joissa on myytävänä ruokaa, kahvia ja keskiolutta sekä kirjoja, t-paitoja ja levyjä. VIP-ravintola on jo nimensäkin perusteella tarkoitettu vain rajatulle joukolle festivaalivieraita, ja se sijaitsee maksullisella alueella. Klubi-teltoa on tan-

govapaan vyöhykkeen tavoin suunnattu erityisesti niille nuorille aikuisille, jotka eivät välttämättä ole kiinnostuneita tangosta ja Tangomarkkinoiden muusta tapahtumatarjonnasta.

Tangomarkkinoita on mediassa kritisoitu siitä, että tapahtumassa on paino ollut sanalla markkinat – ei sanalla tango. Tässä yhteydessä on paikallaan todeta, että sanalla markkinat on kaksi kaupankäyntiin liittyvää mutta toisistaan erotettavissa olevaa merkitystä. Perinteisen merkityksen mukaan markkinat ovat julkisia ostajien ja myyjien kaupankäyntitilaisuuksia, joita järjestetään tietyillä paikkakunnilla säännöllisin väliajoin (esim. kerran tai kahdesti vuodessa). Taloustieteessä markkinoilla puolestaan viitataan järjestelyyn, jossa ostajat ja myyjät määrittelevät kaupan olevien hyödykkeiden hinnan ja määrän kysynnän ja tarjonnan perusteella (Samuelson & Nordhaus 2005). Vaikka myös perinteiset markkinatapahtumat merkitsivät osallistujilleen ensisijaisesti kaupankäyntiä, myös markkinahuvit – musiikki ja tanssi, karuselli ja tivoli, syöminen ja juominen – olivat tärkeä osa tapahtumaa (Seppänen 2000; Niemelä 2007). Tauno Äijälä, yksi tapahtuman perustajajäsenistä, onkin selittänyt festivaalin nimeä ja puolustanut tapahtuman markkinaluonnetta nimenomaan vanhaan markkinaperinteeseen vedoten:

No, lähtötilanteessa valittiin Tangomarkkinat – markkinat – siksi, että se on värikäs kansantapahtuma, mutta ennen kaikkea kysymys on siitä, että siellä on vapaus isolla alueella istua, syödä, juoda, tanssia, kuunnella hyvää musiikkia, ja se on elävä tapahtuma, siinä ei kokoontuta istumaan katsomoon. Toki siellä sellaisia osuuksiakin on, niin kuin tangokuningatar- ja kuningaskilpailu, mutta se on elävä, liikkuva tapahtuma.¹

Äijälän käsitys Tangomarkkinoiden markkinaluonteesta vastaa Mihail Bahtinin kuvausta karnevaalin ja teatteriesityksen välisistä eroista. Karnevaalissa ei Bahtinin (1995, 9) mukaan ole teatteriesitykselle keskeistä jakoa esiintyjiin ja katsojiin. Teatterista poiketen karnevaalissa ei ole ramppia, sillä ramppi tuhoaisi karnevaalin. Karnevaalia ei Bahtinin mukaan katsella, vaan siinä *eletään* ja sitä elävät *kaikki* mukanaolijat. Karnevaalin aikana voi Bahtinin mukaan elää vain sen omien lakien eli *karnevaalivapauden* lakien mu-

kaan. Samalla on kuitenkin pidettävä mielessä, että – kuten Äijälä itsekin toteaa – vain osa tangomarkkinatapahtumista on karnevalistisia. Enin osa varsinaisista ohjelmaan kuuluvista tapahtumista on suljettuja ja maksullisia, ja ainakin konserteissa on selkeä jako esiintyjiin ja katsojiin.

Ei yksin leivästä

Tangomarkkinat on kulttuurifestivaali. Termillä kulttuurifestivaali viitataan tässä sellaisiin osin elitistisiin (”korkeakulttuurisiin”) taide-tapahtumiin, jollaisina Finland Festivals -ketjun perustajajäsenfestivaaleja – Savonlinnan Oopperajuhlat, Jyväskylän Kesä, Helsingin Juhlaviikot, Turun musiikkijuhlat, Porin Jazzfestivaalit ja Vaasan Kesä – kritisoitiin suomalaisen ”festivaalimaailman harvainvallasta” 1970-luvun festivaalidebateissa. Finland Festivals reagoi tähän debattiin kokoamalla vuonna 1978 eliittiketjun rinnalle niin sanotun suositusketjun, johon kuului myös kansan- ja populaarikulttuuriin keskittyviä festivaaleja. Tangomarkkinat hyväksyttiin suositusketjuun vuonna 1993. Saman vuoden syksyllä Finland Festivals luopui kahden ketjun järjestelmästä, ja jäsenjuhlat tasa-arvoistuivat lopullisesti. (Valkonen & Valkonen 1994, 37–40, 144–145.)

Osa Tangomarkkinoiden tapahtumista pidetään arkkitehti Alvar Aallon suunnittelemassa Seinäjoen hallinto- ja kulttuurikeskuksessa. Alvar Aalto -keskus on yksi Seinäjoen päänähtävyyksistä, ja se käsittää kuusi rakennusta: Lakeuden Risti -kirkko, kaupungintalon, kirjasto, seurakuntakeskus, valtion virastotalo ja kaupunginteatteri (kuva 5). Lakeuden Ristin kellotapuli toimii Seinäjoen keskeisenä maamerkinä niin Tangomarkkinoiden aikana kuin muulloinkin.

Vuosittain toistuvia tangomarkkinatapahtumia ovat olleet Lakeuden Ristissä pidetty kirkkokonsertti sekä kaupunginteatterissa järjestetyt konsertit ja tangoseminaari. Näiden lisäksi Tangomarkkinoiden ohjelmaan on useina vuosina sisältynyt opastettu kierros Alvar Aalto -keskukseen. Vuoden 2004 ohjelman tapahtumapaik-

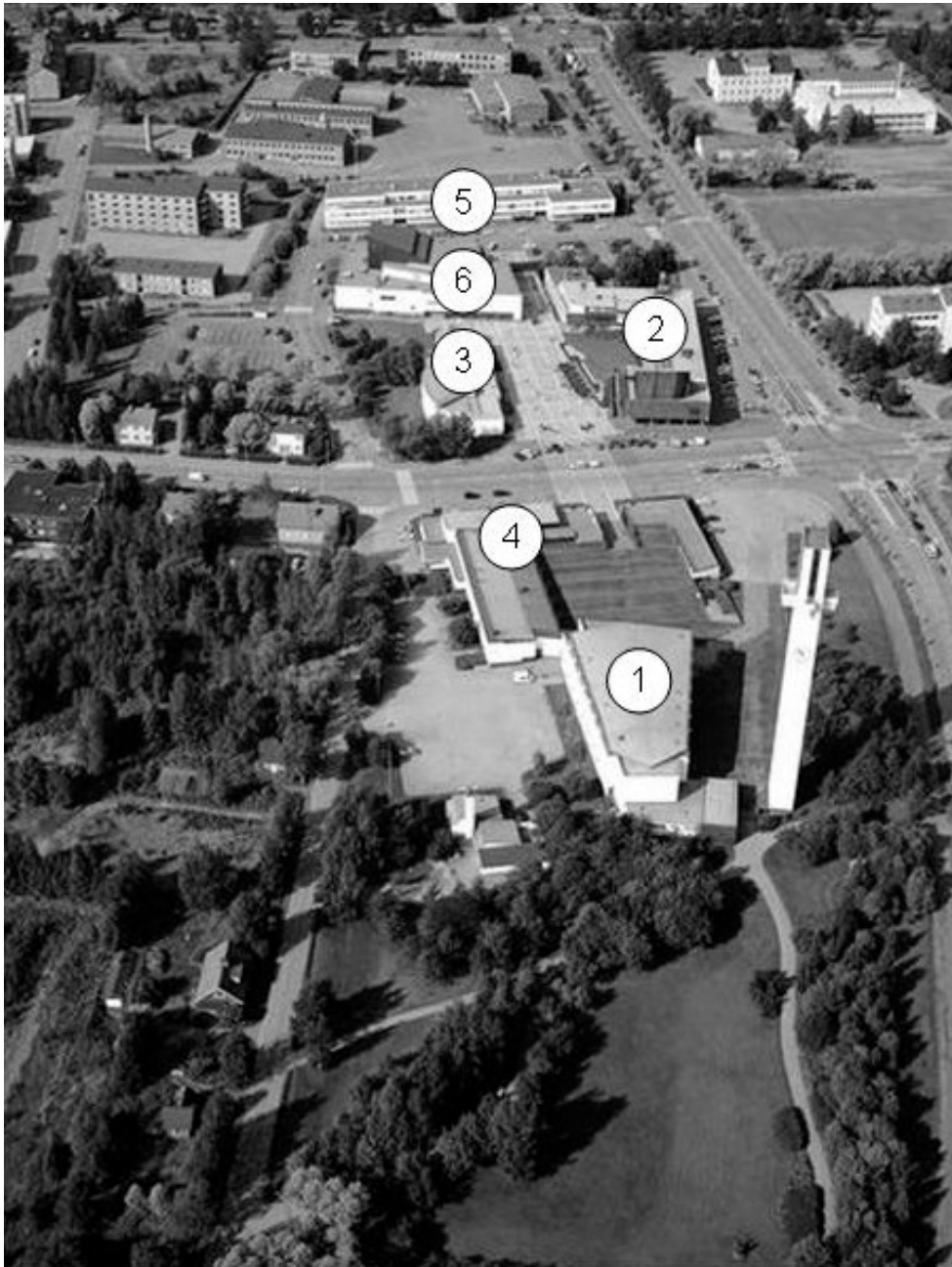
kakuvauksessa Lakeuden Risti ja kaupunginteatteri esitellään seuraavasti:

Tangolaulajat ovat konsertoineet Lakeuden Ristissä jo vuodesta 1992. Akateemikko Alvar Aallon suunnittelema kirkko valmistui 1960. Sisustus on kokonaisuudessaan Aallon käsialaa. Lisäksi hän on suunnitellut kappelin lasimaalauksen ”Lakeuden virrat” sekä tornin juurella olevan vesialtaan pronssiveistoksineen. Vuosi vuoden jälkeen tämä katedraalimainen kirkkosali täyttyy konserttivieraista ääriään myöten.

Alvar Aallon jo vuonna 1969 esittämät piirustukset saattoi nykyaikaisen teatteritoiminnan vaatimalle tasolle arkkitehti Elissa Aalto. Hänen johdolla rakennus valmistui 1987. Tyylikkään teatterimme estradilla on tänäkin vuonna tarjolla tasokasta ohjelmaa. Kaupunginteatterin 434-paikkaisessa Alvar-salissa pidetään Tangoseminaari perjantaina. Seminaariin on vapaa pääsy. (Tangomarkkinat 2004a.)

Tangomarkkinoiden 2004 ohjelmaan sisältyvien tapahtumien – joista esittelyssä mainitaan vain kirkkokonsertti ja Tangoseminaari – rinnalla ja kustannuksella tapahtumapaikkakuvauksissa tuodaan esiin keskuksen arkkitehtonista historiaa, fyysisiä puitteita ja kaupunginteatterin kohdalla pääasiallista toimintaa Tangomarkkinoiden ulkopuolella.

Tangomarkkinoiden ohjelmassa kirkkokonsertti on sijoitettu lauantai-iltapäivään, mutta sen alkamisajankohta ja kesto on vaihdellut eri vuosina. Esimerkiksi vuonna 2004 konsertti toteutui puolen tunnin mittaisena ja sijoitettuna alkuiltapäivään (klo 13.00–14.30). Kirkkokonsertti poikkeaa Tangomarkkinoiden muusta ohjelmatarjonnasta ohjelmistoltaan. Kirkko on pyhä paikka, ja käsitys kirkkorakennuksen pyhydestä vaikuttaa myös käsityksiin siitä, millaista musiikkia kirkossa saa ja voi esittää (Männistö 1998, 5–6). Vaikka kirkossa esitettävää musiikkia ei halutakaan rajoittaa vain hengelliseksi katsottuun musiikkiin, minkä tahansa musiikin ei kuitenkaan katsota sopivan kirkkoon yhtä hyvin. Kirkkokonsertteja tutkineen Niina Männistön (1998, 65–66) mukaan parhaiten kirkossa esitettäväksi sopii kirkkomusiikki ja muu klassinen musiikki, kun taas rockin ja iskelmän esittämistä vastustetaan eniten. Soittimista urkujen katsotaan sopivan parhaiten kirkkoon, seuraavana tulee huilu ja eniten vastustetaan haitarin käyttöä kirkossa.

Kuva 5. Alvar Aalto -keskus. (1) Lakeuden Risti -kirkko (1960), (2) Kaupungintalo (1962), (3) Kirjastotalo (1965), (4) Seurakuntakeskus (1966), Virastotalo (1968), Teatteritalo (1969/1987). Alkuperäinen kuva: Kalevi Mäkinen.

Tangomarkkinat on mukautunut ja mukauttanut ohjelmistonsa esiintymispaikan vaatimuksiin. Vuoden 2004 kirkkokonsertin laulusolisteina olivat Aatos Tapala sekä tangokuninkaalliset Saija Tuupanen, Kirsi Rissanen ja Risto Nevala. Säestyksestä vastasi urkuri Kalevi Kiviniemi, minkä lisäksi konsertissa esiintyivät Laura Hyninen (harppu) ja Pinja Järvinen (huilu). Ohjelma koostui pääosin suomalaisen ja kansainvälisen hengellisen musiikin populaareista klassikoista (mm. Oskar Merikannon *Oi, muistatko vielä sen virren* ja Ludwig van Beethovenin *Jumalan kunnia luonnossa*), minkä lisäksi mukana on muutama muu klassinen kappale (mm. Wolfgang Amadeus Mozartin *Yön kuningattaren aaria*) ja yksi suomalainen kansanlaulu (*Jos voisin laulaa [kuin lintu voi]*). Ainoa yllä kuvattusta linjasta selkeästi poikkeava kappale on *Titanic*-elokuvasta tuttu Celine Dionin megahitti *My Heart Will Go On*. Tämäkin kappale on nyt ”pyhitetty” siten, että sen esittää kaksi klassisen koulutuksen saanutta muusikkoa instrumentaaliversiona kahden kirkkoon parhaiten sopivaksi katsotun instrumentin soittamana. Tangomarkkinoihin konsertti kytkeytyy lähinnä laulusolisteina toimivien tangokuninkaallisten kautta.

Kaiken kaikkiaan Tangomarkkinoiden ohjelmassa Alvar Aalto-keskuksessa järjestettyjen tapahtumien merkityksiä rakennetaan korostetusti tapahtumapaikkojen fyysisten puitteiden, Alvar Aallon arkkitehtuurin sekä näiden tilojen pääasiallisen käyttötarkoituksen pohjalta sen sijaan, että tapahtumapaikkakuvauksissa korostettaisiin tilojen väliaikaista uudelleenmäärittelyä festivaalin aikana. Alvar Aalto -keskus rakentaa festivaalille symbolista merkitystä pikemmin kuin päinvastoin. Katutanssien ja basaarin markkinatunnelmaan verrattuna kirkkokonsertilla ja teatterissa järjestetyillä tapahtumilla on selkeästi korkeakulttuurinen luonne.

Muistojen bulevardi

Tangomarkkinat on iskelmäfestivaali. Tangomarkkinoita koskevassa kirjoittelussa (esim. Aho 2003) on kiinnitetty huomiota siihen,

että tango on vain yksi festivaalitapahtumissa kuultavista musiikkinlajeista. Ahon (2003, 266–267) mukaan tango onkin Tangomarkkinnoilla lähinnä diskursiivinen viitekehys, kokoava teema, jonka ympärille kaupallinen speaktaakkeli rakentuu. Tangomarkkinoiden tiedottaja Juha Teuralle (ks. Trissa 2008) Tangomarkkinoiden tango on puolestaan pikemmin tunteista ja tunnelmista rakentuva mielen-tila kuin kaupallista speaktaakkelia koossa pitävä diskursiivinen viitekehys:

Itse olen todella iloinen siitä, että meillä on laaja ohjelmisto – ihan sen takia, että meidän kävijäkunta on hirvittävän värikäs. Tango, niin kuin mä sen itse henkilökohtaisesti näen, ei ole vain se tangomusiikki, vaan siinä on nimenomaan mukana tunteet ja tunnelmat. Se tango sinänsä, se on ehkä – tango on myöskin synonyymi sille kaikelle, mitä meidän tapahtuma pitää sisällään.

Suomalainen nykyiskelmä ammentaa merkittävän osan voimastaan suomalaisen iskelmän perinteestä ja siihen kohdistuvasta nostalgista, mikä näkyy myös iskelmäfestivaalien suosiossa ja medianäkyvyydessä. Voi kuitenkin sanoa, että siinä missä esimerkiksi Vihreät Niityt -iskelmäviikko (1997–2007 Kiuruvesi, 2008 Himos, 2009 alkaen Kajaani) ja Himoksen Iskelmäfestivaali (2009 alkaen) ovat iskelmään painottuneita kevyen musiikin tapahtumia, Tangomarkkinat on tangoon painottunut iskelmäfestivaali. Vuonna 2004 Tangomarkkinoiden iskelmäfestivaaliluonne tuli esiin sekä Tangokadulla ja Atriahallissa että Urheilutalolla järjestetyissä Tangokuninkaallisten juhlakonserteissa.

Urheilutalo oli vuodesta 1985 vuoteen 2000 sekä Tangolaulukilpailun finaalien että Kuninkaallisten konsertin tapahtumapaikka. Vuosina 2001–2003 Urheilutalolla ei ollut Tangomarkkinoiden ohjelmaan sisältyviä tapahtumia, mutta vuodesta 2004 alkaen sitä käytettiin jälleen muutaman vuoden ajan konserttitilana. Seinäjoen Urheilutalo on osa laajempaa Uimahalli–Urheilutalo-liikuntakompleksia, jossa Urheilutalon tilat käsittävät muun muassa palloiluhallin sekä voimailu-, painonnosto- ja kuntoilusalit. Tangolaulukilpailun finaalit järjestettiin palloiluhallissa, jonka pääkäyttäjät ovat

urheiluseurat ja koulut. Urheilutalo esitellään vuoden 2004 tapahtumapaikkakuvauksessa seuraavasti:

Monien muistoissa elää Urheilutalon käsin kosketeltavan kiihkeä tangolaulukilpailutunnelma parin vuoden takaa. Urheilulle omistettu talo muuntuu jälleen juhlavaksi konserttisaliksi Tangomarkkinoilla 2004. (Tangomarkkinat 2004a.)

Ohjelman tapahtumapaikkaesittely korostaa Urheilutalon merkitystä tangokansalle eräänlaisena kulttuurista muistia aktivoivana muistiteatterina. Kuvaus vetoaa siihen, että paikkaan aiemmin liitetty merkitykset säilyvät yleisön mielissä, vaikka paikan aiempi festivaalinaikainen funktio Tangolaulukilpailun näyttämönä on muuttunut. Samalla esittely korostaa paikan muuntumista palloiluhallista festivaalitaloksi.

Vuonna 2004 Urheilutalossa järjestettyjä festivaalitapahtumia olivat Arja Korisevan 15-vuotisjuhlakonsertti *Kultaiset korvarenkaat* sekä Eija Kantolan ja Erkki Liikasen konsertti *Muistojen Boulevardi*, jonka alaotsikkona oli ”Lauluja ja tarinoita Laila Kinnusen aikakaudelta”. Myös nämä ohjelmavalinnat vetoavat tapahtumapaikkaesittelyn tavoin tangokansan kulttuuriseen muistiin. Arkeologi Jan Assmann (1995) tarkoittaa kulttuurisella muistilla sitä, että yhteisö ylläpitää tärkeinä pitamiensä tapahtumien muistoa sellaisten tekstien, kuvien ja rituaalien avulla, joilla on ollut sille erityinen merkitys tiettyinä ajankohtana. Sekä kulttuuriseen muistiin vetoaminen että palloiluhallin festivalisoituminen tulivat havainnollisesti esiin Arja Korisevan juhlakonsertissa. Olen toisaalla (Heinonen 2009) kuvannut konserttia seuraavasti:

Sali pimenee. Orkesteri aloittaa. Laulu alkaa, mutta laulajaa ei näy. Seurantaheitin bongaa hänet, kun hän kävelee keskipermannon ja vasemman permantokatsomon välistä käytävää lavaa kohti. Lavalle noustessaan hän on ehtinyt jo toisen säkeistön alkuun. Istun Seinäjoen Urheilutalon katsomossa, ja seuraan Arja Korisevan 15-vuotisjuhlakonserttia *Kultaiset korvarenkaat*. Arjan ura lähti nousuun tässä samassa salissa 15 vuotta aikaisemmin, kun hänet kruunattiin Tangokuningattareksi. *Rannalla, Kuningaskobra, Enkelin silmin, Rakastunut nainen* – tuttuja lauluja vuosien varrelta. *Kultaiset korvarenkaat* – kiertueen nimikappale, sama laulu, jonka Arja lauloi Tangolaulukilpailun finaai-

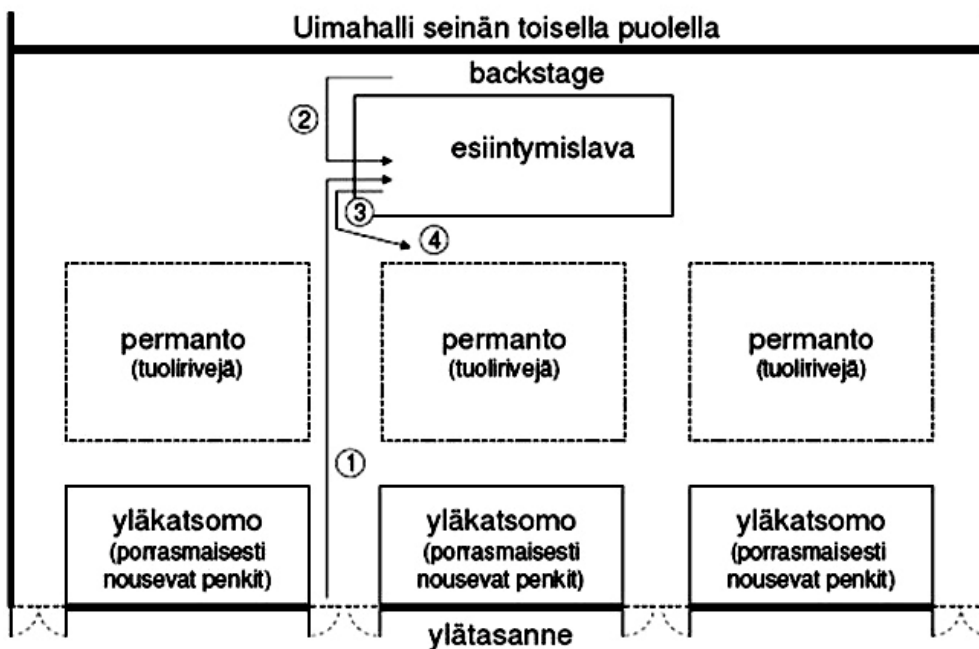
lissa. Uudempaa tuotantoa, jota en juuri tunne: *Jos vain voit unohtaa, Jos sinut kohtaisin, Tää tunne meille jää*. 1970-luvun Finntimer-klassik-koja: *Laula kanssain, Avaa sydämeni mulle, Anteeksi suo. Mozart 40* triona Pertsan (basso) ja Hexan (sähköpiano) kanssa. *Yksin*. Tangoja, mustalaisromantiikkaa. Muita Carolan ja Seija Simolan hittejä: *Nuori tumma, Kun aika on*. Tanssia, pukuloistoa. Huumoria. Sali pimenee jälleen, ja orkesteri aloittaa tutun tangon. Laulu – nyt miesääni – alkaa, mutta taaskaan laulajaa ei näy. Seurantaheitin poimii hänet istumasta lavan vasemmanpuoleisella kulmalla: Jari Sillanpää – *se* Tangokuningas – nousee, kävelee lavan eteen keskelle ja laulaa *Mustalaisviulun* loppuun. *Näkemiin (Concierto de Aranjuez)* duettona Arjan kanssa. Encorena Arjan soolo *Minun tieni (My Way)*, joka tiivistää 15 vuoden tunnot. Yleisö aplodeeraa seisaallaan.

Tangomarkkinoiden ohjelmassa 2004 Arja Korisevan konsertin ot-sikko on ”Kultaiset korvarenkaat -tangokonsertti”, mutta konser-tissa kuultiin siis paljon muutakin kuin tangoa. Tässäkin tapauk-sessa tango toimii lähinnä diskursiivisena viitekehyksenä. Yhtääl-tä tutuista kappaleista rakentuva ohjelma vetoaa festivaaliyleisön kulttuuriseen muistiin, toisaalta vanhatkin kappaleet – *Kultaisista korvarenkaista My Wayhin* – saavat juhlakonsertissa oman erityi-sen merkityksensä.

Miten palloiluhallista sitten muotoutuu konserttitila? Normaalisti Seinäjoen Urheilutalon palloiluhalli käsittää palloilutilan ja kolme porrasmaisesti nousevaa yläkatsomoa. Arja Korisevan konser-tissa esiintymislava ja sen takana oleva ”backstage” on raken-nettu keskimmäistä yläkatsomoa vastapäätä, ja permantopaikat on rakennettu kunkin yläkatsomon eteen tuoduista tuoliriveistä (kuva 6). Yllä siteeratusta kuvauksesta käy myös ilmi, että Koriseva ja vierailevana tähtenä esiintynyt Jari Sillanpää käyttävät salitilaa normaalista konserttitilanteesta poikkeavalla tavalla. Ensimmäises-sä laulunumerossa (tango-potpuri) Koriseva alkaa laulaa pimeässä salissa kävellessään keskipermannon ja vasemman permantokatso-mon välistä käytävää lavaa kohti. Vastaava tehokeino toistuu, kun hän myöhemmin – niin ikään pimennetyssä salissa – alkaa laulaa jo kävellessään backstageelta lavalle. Laulaessaan *Hunajaista tangoa* hän laskeutuu lavalta permannelle ja käy hakemassa Tangomark-kinoiden silloisen toimitusjohtajan Reijo Pitkäläkosken tanssiin, joka

päättyy näyttävään tangotaivutukseen Korisevan vielä laulaessa (kuva 7). Myös Sillanpään esiintuloon liittyy vastaava yllätysmomentti: alkaessaan laulaa Mustalaisviulua hän istuu pimennetyssä salissa esiintymislavan kulmalla, ja siirtyy lavalle vasta laulun edetessä.

Arja Korisevan 15-vuotisjuhlakonsertti Tangomarkkinoilla 2004 on erinomainen esimerkki sekä normaalisti urheilulle omistettun tilan festivalisoitumisesta konserttitilaksi että normaalien konserttikäytäntöjen ”festivalisoimisesta” lava- ja salitilan välistä jyrkkää eroa hämärtämällä. Samalla se on esimerkki siitä, kuinka Tangomarkkinat hyödyntävät tangokansan kulttuurista muistia omassa tapahtumapaikkaesittelyssään.

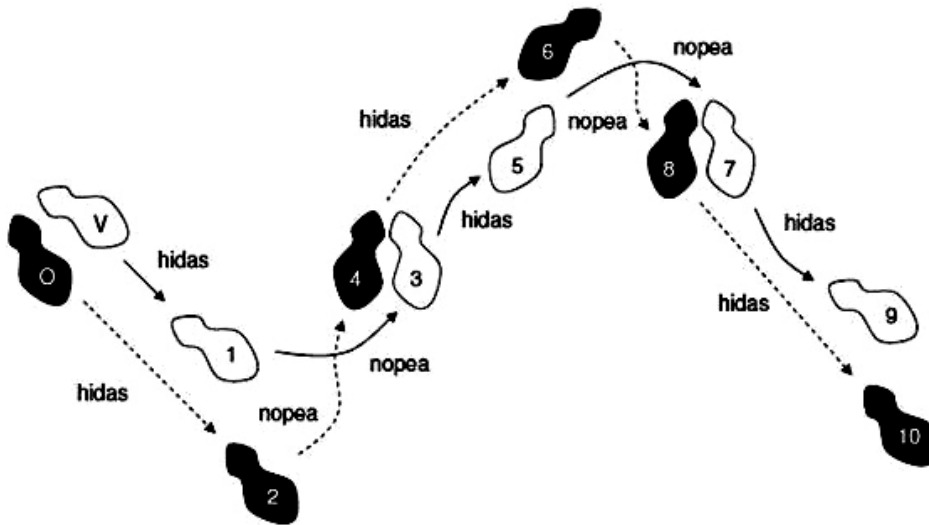
Kuva 6. Arja Korisevan tilankäyttö *Kultaiset korvarenkaat* -konsertissa Seinäjoen Urheilutalolla 2004. (1) Korisevan sisääntulo: alkaa laulaa pimeässä salissa suunnilleen n:o 1:n kohdalla, (2) Korisevan sisääntulo backstageelta: alkaa laulaa pimeässä salissa suunnilleen n:o 2:n kohdalla, (3) Jari Sillanpään sisääntulo (*Mustalaisviulu*): alkaa laulaa istuen esiintymislavan laidalla pimennetyssä salissa; (4) Koriseva pyytää Reijo Pitkäkosken tangoon. Piirros: Yrjö Heinonen.

Kuva 7. Arja Koriseva toimitusjohtaja Reijo Pitkäkosken taivutettavana Tangomarkkinoiden juhlakonsertissa 2004. Kuva: Jussi Asu.

Jalalla koreasti

Tangomarkkinat on tanssitapahtuma. Tanssit ovat konserttien ohella tapahtuman keskeisin aktiviteetti. Tangokadun päivittäisten katu-

Kuva 8. Suomalaisen lavatangon askelikko (miehen askeleet) MTV3/Elixirin (2008) lavatanssikoulun mukaan. Piirros: Yrjö Heinonen.

tanssien lisäksi tanssitapahtumat sijoittuvat Atria-halliin ja Törnävänsaaren tanssilavalle. Myös Torikeskuksessa järjestettyjen festivaalitapahtumien yhteydessä on ollut mahdollista tanssia. Lyseolla pyörii Leena ja Åke Blomqvistin tanssikoulu, jossa voi perus- tai jatkokurssitasolla opetella tangon lisäksi esimerkiksi valssin, jenkkan ja jiven askelia. Festivaaliohjelmaan kuuluu myös lavatangon SM-kilpailu.

Suomalaista lavatangoa voisi M.A. Nummisen (1998) tavoin nimittää tangokävelyksi. Nummisen (1998, 5–7) mukaan tangokävely on rytmistä kävelyä tangon tahdissa, eikä siihen kuulu väliaskeleita tai muita rytmiä sekoittavia liikkeitä. 2000-luvun suomalaisen lavatangon askelikko on yhdysvaltalaisen tangon perusaskelikko, jossa ensimmäiselle tahdille sattuvat kaksi hidasta muodostavat aloituskuvion sekä toiselle tahdille sattuvat kaksi nopeaa ja yksi hidas päätöskuvion (niin sanottu *tango close*). Esimerkiksi MTV Oy:n ja Elixir CMS Oy:n lavatangokoulussa (valmentajana Susanne ”Susa” Matson), opetetaan yhdysvaltalaisen tangon perusaskelikoon perustuva ja sitä varioiva suomalaisen lavatangon perusaskelikko (kuva 8).

Tangokadun katutansseissa tanssittu tango perustuu paljolti kuvassa 8 esitetyn kaltaisiin askeliin, käännöksiin ja niiden eri variaatioihin, joskin siellä näkee myös sekä yksinkertaisempia että monimutkaisempia askelkuvioita. Yksinkertaisimmillaan Tangomarkkinoiden katutango on nopeiden ja hitaiden askelten jonkinasteiseen vuorotteluun ja yksinkertaisiin käännöksiin perustuvaa tangokävelyä. Jos tilaa ja taitoa on, katutango voi kuitenkin sisältää myös argentiinalaisesta tangosta ja kilpatangosta tuttuja improvisoituja kuvioita: äkkinäisiä pysähdyksiä, keinukäännöksiä, taivutuksia ja/tai erilaisia koristekuvioita. Ote nimimerkki Julian (2010) tanssipäiväkirjasta osoittaa, että viimeainittua voi kokea myös Atriahallin tansseissa:

Tango soi. Olin jo luopunut pääsystä tanssimaan tangoa taivaallisesti. Enää harvoin sattuu kohdalleni hakijoita, jotka tango saa syttymään. Tiesin ja tunsin, että nyt ehkä oli edessäni mies, jossa asui tango. Tango-ote kertoi jo mitä oli odotettavissa. Koskaan kukaan ei ollut tanssinut tangoa hänen tavallaan ja saanut jalkani umpisolmuun. Ei mitään säännönmukaisuutta. Askeleet musiikin huomioiden ja hetken päästä tulkintaa, jossa ei ollut rajoja. Pääni pyörryksissä hän palautti minut siihen penkille.

Lavatanssit Törnävänsaaren paviljongissa ovat kuuluneet Tangomarkkinoiden ohjelmaan useina vuosina 2000-luvulla. Tanssit on järjestetty perjantai- ja lauantai-iltaisina klo 20–02. Fyysisiltä puitteiltaan Törnävänsaaren lava on kahdeksankulmainen katettu paviljonki, jollaisia sodanjälkeisen jälleenrakennuksen vuosina rakennettiin lähes jokaiselle paikkakunnille. Tanssilavakulttuurin hiipeussa 1970- ja 1980-luvulla Törnävän paviljongille kävi kuten useimmille muille vastaavanlaisille tanssilavoille eri puolilla Suomea: se jäi tyhjilleen. 1990-luvun lopulta alkaen paviljongissa on järjestetty tansseja ja iltamia, minkä lisäksi se on toiminut Törnävän kesäteatterin esityspaikkana. Vuoden 2004 ohjelmassa Törnävänsaari esitellään seuraavasti:

Törnävänsaari on Seinäjoen vehreä keidas. Täällä on tilaa viihtyä, hengittää ja huokaista koivujen katveessa. Idylliä ja aitoa vanhanajan tanssilavaromantiikkaa saaren täydeltä. Yötön yö keskellä luontoa. Etäisyys keskustasta noin 3,5 km. (Tangomarkkinat 2004b.)

Kuva 9. Törnävänsaari – Seinäjoen vehreä keidas. Kuva: Johanna Tirronen (<http://www.tornavankesateatteri.net/?sivu=teatteri>).

Lavatanssien varsinaisena tapahtumapaikkana toimivaa tanssipaviljonkia ei kuvauksessa esitellä lainkaan. Sen sijaan keskitytään lavatanssien ajallisaikallisen ympäristön esittelyyn. Fyysisten puitteiden kuvaus korostaa tilaa (saaren täydeltä) ja luonnon vehmautta (vehreä keidas, koivujen katve), kun taas ajalliset viitaukset koskevat mennyttä aikaa ja yötöntä yötä. Toiminnasta – tai sen puutteesta (!) – mainitaan kiireettömyys (tilaa hengittää ja huokaista). Tanssimiseen toimintana viitataan vain epäsuorasti (tanssilavaromantiikka). Affektiivis-symbolisten merkitysten käsitteellistämässä vedotaan voimakkaasti lukijan läpi elettyihin luontokokemuksiin: koivut, idylli, yötön yö keskellä luontoa (vrt. kuva 9). Kuvaus vastaa yleisemminkin sitä tapaa, jolla luonto ja tanssilava nivoutuvat suomalaisessa tanssilavadiskurssissa. Esimerkiksi kirjallisuudentutkija Jukka Ammondin (2004, 89–90) mukaan 1950-

ja 1960-lukujen suomalaisessa tanssilavakulttuurissa korostui vahvasti suomalaisen suhde luontoon ja sen kiertokulkuun:

Luonnon kiertokulun kannalta katsoen tanssilava-aika assosioituu kauan odotettuihin hetkiin. Pitkän, pimeän ja kylmän talven jälkeen luonto on äkkiä herännyt vehreyteensä. Lämpimät ja valoisaat kesäyöt ovat täyttymys, jota suomalainen on kauan kaivaten odottanut samalla kuitenkin tietäen, että onnen aika menee nopeasti ohi.

Tangokadun ohella Tangomarkkinoiden keskeisenä tanssipaikkana on perinteisesti toiminut Atria-halli eli Seinäjoen vanha jäähalli. Atria Oy on yksi Tangomarkkinoiden pääsponsoreista. Atria-hallissa on järjestetty tangotanssin SM- ja MM-kilpailut, sekä uusien tangokuninkaallisten kruunajaistanssit sekä kuninkaalliset tanssit.

Tangomarkkinoiden tanssiyleisön kestopuosikkipaikassa on seinät kaukana ja katto korkealla – täällä on helppo murtaa jää. Luistavalla jättiparketilla koetaan tiukkaa tunnelmaa ja tanssin huumaa. Esiintymislavalle näkee esteettömästi ja ravintolapalvelut ovat käden ulottuvilla. (Tangomarkkinat 2004b.)

Siinä missä Törnävänsaaren lavatanssien tapahtumapaikkaesittelystä vedotaan sodanjälkeiseen tanssilavaromantiikkaan luontosuhteen näkökulmasta, Atria-hallin tapahtumapaikkaesittely nostaa esiin niitä piirteitä, jotka ovat olleet tyypillisiä erityisesti 1960-luvulta alkaen rakennetuille suurlavoille ja huvikeskuksille. Tällaisia suuria lavoja ovat esimerkiksi Vantaan Helsinki Pavi ja Someron Esakallio, jotka molemmat on rakennettu vuonna 1965. Tangon ja tanssilavakulttuurin elpymisen myötä rakennettiin 1990-luvulla uusia huvi- ja viihdekeskuksia, joista mainittakoon Hattulan Satulina (1993) ja Kouvolan Tykkimäen pyöreä tanssipalatsi (1993). Satojen neliöiden jättiparketit, tilan tuntu (seinät kaukana ja katto korkealla), ravintolapalvelut, huippuesiintyjät ja tanssin huuma ovat niitä seikkoja, jotka yhdistävät Atria-hallin tanssit (kuva 10 s. 208) 1990-luvun ja 2000-luvun alun suurlavakulttuuriin.

Tanssintutkija Petri Hopun (2003) mukaan tanssilla on useita eri funktioita: viihdefunktio, esteettinen funktio, liikuntafunktio, terapeuttilinen funktio ja seurustelufunktio. Siinä missä 1950- ja 1960-luvun tanssilavakulttuurissa korostui seurustelufunktio (Niiniluoto

2004; Heinonen 2004b; Nurmela 2005), 2000-luvun katu- ja lavatansseissa painottuu viihdefunktio, ilmaisullinen funktio ja liikuntafunktio. Tanssissa on myös entistä enemmän kysymys julkisesta esilläolosta ja esittämisestä, ja näin esimerkiksi Tangomarkkinoiden katutanssit ovat osa festivaaliin kuuluvaa yleistä katuseurallisuutta.

Kruunajaiset

Tangomarkkinat on mediaspektaakkeli. Useimmat tuntevat Tangomarkkinat ensisijaisesti Tangolaulukilpailun suorien lähetysten ja/tai siitä mediassa – erityisesti iltapäivä- ja aikakauslehdissä – käy-

Kuva 10. Tanssin huumaa Atria-hallissa. Kuva: *20 vuotta Tangokuninkailisia* -dvd (Tangomarkkinat 2005b).

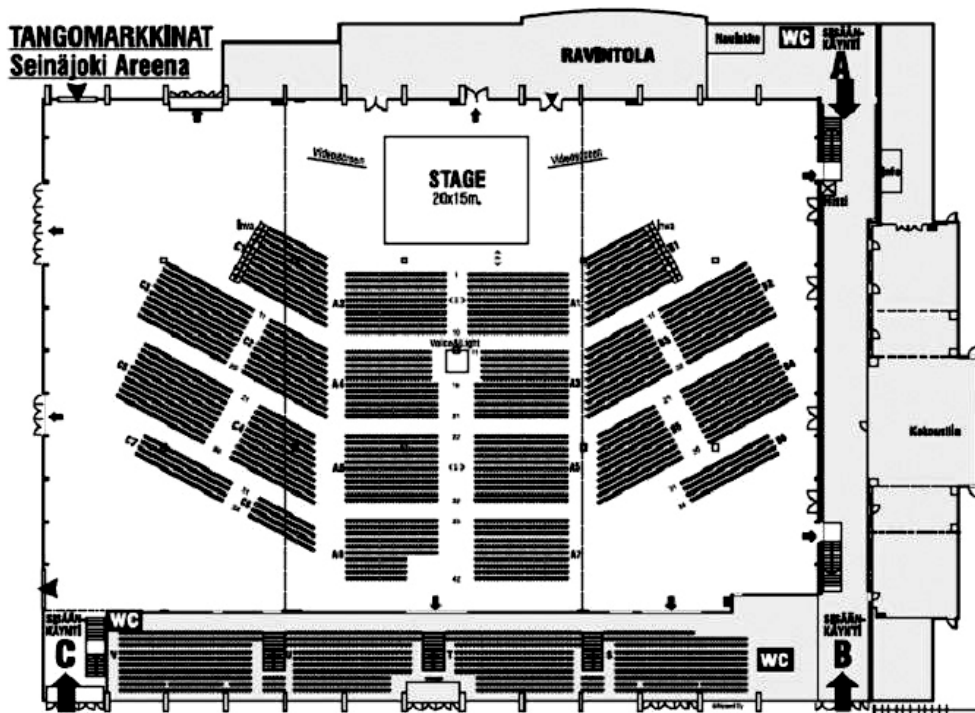
dyn keskustelun perusteella. Tangolaulukilpailu ja Tangokuninkaallisten kruunajaiset on kuitenkin jotain ihan muuta paikan päällä koettuna. On eri asia olla läsnä esitystilanteessa kuin seurata sitä televisiosta. Vuoden 2004 ohjelmassa Seinäjoki Areena esitellään seuraavasti:

Juhlallinen tangolaulukilpailu kerää Areenaan noin 7000 katsojapaikkaa takuuvarmasti täyteen. Tangomarkkinoiden aikaan Areenassa kuullaan ja nähdään myös mm. Jussi-kuoron konsertti sekä Kuninkaallisten 20-vuotisjuhlakonsertti. Seinäjoki Areena sijaitsee Tangokadun ja Atriahallin keskivaiheilla. (Tangomarkkinat 2004b.)

Seinäjoki Areena paikannetaan tapahtumapaikkaesittelyssä suhteessa kahteen maamerkkiin (Tangokatu ja Atriahalli). Fyysisten rakenteiden tilavuutta korostetaan viittaamalla käytössä oleviin 7000 katsojapaikkaan. Affektiivis-symbolisiin kokemuksiin perustuvia merkityksiä käsitteellistetään vetoamalla Tangolaulukilpailun juhlallisuuteen sekä takuuvarmasti täyteen myydyn katsomon tiheään tunnelmaan.

Tapahtumapaikkakuvaussivulta on linkki Seinäjoki Areenan katsomokarttaan (kuva 11). Saliyleisö on 2000-luvun ajan voinut seurata Tangolaulukilpailun suoraa TV-lähetystä esiintymislavan sivuilla olevilta videonäytöiltä. Katsomokartasta käy ilmi, että penkkirivit on kilpailun ajaksi aseteltu puolikaaren muotoon siten, että yleisön rintamasuunta on periaatteessa kohti lavaa, jolloin lavan etuosassa keskellä esiintyvä kilpailija on yleisön katseiden keskipisteessä. Keskipermannon vasemmalla ja oikealla puolella viisittain olevat penkkirivit on kuitenkin suunnattu yhtä lailla kohti videonäyttöjä kuin lavaa. Näillä penkeillä ja takana istuva yleisö seuraakin lavan tapahtumia paljolti videonäyttöjen välityksellä. Paikan päällä seurattu live-esitys ja suora TV-lähetys sekoittuvat Tangomarkkinoiden finaaleissa Seinäjoki Areenalla.

Tangolaulukilpailua Tangokuningattaren ja -kuninkaan kruunauksineen voi pitää median välityksellä ja sen ehdoilla julkipantuna siirtymärituaalina (ks. Heinonen 2004a). Tangokuninkaallisten kruunauksen rituaalinen muoto on lainattu kuninkaallisista kruunajaisista. Tangolaulukilpailussa tuomaristo tunnustaa kilpailun voit-

Kuva 11. Seinäjoki Areenan tilajärjestelyt Tangolaulukilpailun aikana. Katsomokartta: Tangomarkkinat 2004b.

tajan oikeuden kruunuun siten, että tunnustuksen esittää julkisesti tuomariston puheenjohtaja. Rituaali huipentuu uuden Tangokuningattaren ja -kuninkaan kruunaukseen, jossa hallitseva kuningatar luovuttaa kruunun uudelle kuningattarelle ja hallitseva kuningas uudelle kuninkaalle. Kruunauksen jälkeen uudet tangokuninkaalliset siirtyvät Seinäjoki Areenalta saatoissa virallisen vastaanoton asemassa olevaan VIP-tilaisuuteen Kampustalolle. Tätä virallista vastaanottoa seuraa yön ja seuraavan päivän aikana uusien kuninkaallisten esittäytyminen tangokansalle Tangokadulla (kuva 12), Atria-hallissa, Raviradalla ja kuninkaallisten konsertissa Seinäjoki Areenalla.

Kuva 12. Vastavalittu Tangokuningas 2001 Erkki Räsänen Tangokadulla.
Kuva: 20 vuotta *Tangokuninkaallisia* -dvd (Tangomarkkinat 2005b)

Lopuksi

Tangomarkkinoilla Seinäjoki tanssii ja soi. Musiikki ja festivaali – tango ja markkinat – yhdistävät paikkoja ja ihmisiä kaupunki- ja festivaalitutkimuksessa (van Elderen 1997; Mason 1996; Lehtovuori 2000) esitetyllä tavalla. Normaalisti erilliset alueet ja paikat lähestyvät Tangomarkkinoilla funktionaalisesti toisiaan ja kytkeytyvät toisiinsa tangon ja markkinatunnelman kautta. Tapahtumapaikat muodostavat verkoston, jossa festivaaliyleisö etsii reittinsä käytävissä olevan ajan, rahan ja intressiensä mukaisesti. Festivaaliorganisaatio käyttää tapahtuman aikaista julkisen ja yksityisen tilan uudelleenmäärittelyä markkinoinnissaan. Tapahtumapaikkaesitte-

lyissä tämä tuodaan esiin paikan fyysisten puitteiden, siinä tapahtuvan festivaalinaikaisen toiminnan ja paikalle annettujen merkitysten (vrt. Relph 1986) avulla. Samalla tapahtumapaikkaesittelyt rakentavat paikoille affektiivis-symbolisia merkityksiä. Niiden tarkoituksena onkin luoda mielikuvia tapahtumapaikoista läpi elettyinä sosiaalisena tilana (ks. Lefebvre 2004).

Tangomarkkinoilla tavallisesti erilliset ihmisryhmät sekä sekoituvat että pysyvät erillään. Varsinainen tangomarkkinayleisö koostuu Anu Sainion (ks. Aho 2003, 265) mukaan yhteiskuntarakenteeltaan 30–60-vuotiaista maalaisista, työläisistä, alemmista toimihenkilöistä ja vastaavista, kun taas korkeamman koulutuksen saaneet ovat selvästi vähemmistönä. Torikeskuksen tai Tangokadun ihmisvilinässä tapaa kyllä sekä verkkareihin ja t-paitaan että pukuun tai juhlamekkaan sonnustautuneita ihmisiä, mutta nämä eivät välttämättä ”sekoitu” van Elderenin (1997, 129) tarkoittamassa mielessä. Ohjelman ja tapahtumapaikkaesittelyjen perusteella Tangomarkkinat onkin enemmän kuin yksi festivaali: se on markkinahenkinen kaupunkitapahtuma, kulttuurifestivaali, kevyen musiikin festivaali (tangoon painottunut iskelmäfestivaali), monitaidefestivaali ja mediaspektaakkeli. Yhdistävänä tekijänä on tango, joka Tangomarkkinoilla on ymmärrettävä pikemmin väljäksi diskursiiviseksi viitekehukseksi (Aho 2003) tai tunteisiin ja tunnelmaan perustuvaksi mielentilaksi (Trissa 2008) kuin spesifiksi musiikinlajiksi.

Tangomarkkinat ovat muuttuneet vuosien myötä. Muutos on koskenut ohjelmaa, tapahtumapaikkoja ja tapahtumapaikkaesittelyjä. Tapahtumapaikkojen fyysiset puitteet, toiminta ja niihin liitetyt merkitykset ovat muuttuneet. Tulkintani Seinäjoen festivalisoitumisesta pätee tapahtumapaikkojen osalta tarkkaan ottaen vain vuoden 2004, vaikka onkin tietyiltä osin yleistettävissä myös muihin 2000-luvun Tangomarkkinoihin. Vuonna 2010 Seinäjoki festivalisoituu Tangomarkkinoiden aikaan monilta osin eri lailla kuin vuonna 2004. Törnävänsaari, Atriahalli, Kaupunginteatteri ja Urheilutalo eivät enää saa tapahtumapaikkaesittelyä festivaalin www-sivuilla. Seinäjoki Areena on jaettu Kisa-Areenaan ja TanssiAreenaan, ja molemmille on oma tapahtumapaikkaesittelynsä. Tango-

laulukilpailu järjestetään Kisa-Areenalla, ja Atriahallin tanssit ovat siirtyneet TanssiAreenalle. Tangokadun, Tangobasaarin ja Lakeuden Ristin tapahtumapaikkaesittelyt ovat kuitenkin pysyneet muuttumattomina vuoteen 2004 verrattuina. (Tangomarkkinat 2010.) Muutokset kielivät tapahtuman keskittymisestä keskustaan ja Seinäjoki Areenalle. Samalla muutokset heijastelevat yleisempää trendiä, joka kiteytyy *Suomi soi 1* -kirjan (Gronow ym. 2004) alaotsikossa *Tanssilavoilta tangomarkkinoille* ja Sakari Warsellin (2004) samaan kirjaan sisältyvän artikkelin otsikossa *Rantakoivun alta konserttilavoille*.

Tangomarkkinat kestävät kerrallaan vain viisi päivää, mutta festivaalin atmosfääri säilyy kaupungin yllä vielä sen päättymisen jälkeenkin. Seinäjoen kaupunkimiljöön muodostamat puitteet ovat aikanaan olleet erottamaton osa Tangomarkkinoiden ilmapiirin syntyä, mutta myös itse tapahtuma on jättänyt jälkensä kaupunkimiljööseen. Tänäpä Kirkkokatu, Alvar Aalto -keskus, Atria-halli ja monet muut Tangomarkkinoiden näyttämöt ovat jähmettynyttä musiikkia ilmaisun alkuperäistä abstraktin esteettistä merkitystä huomattavasti konkreettisemmässä mielessä.

VIITTEET

¹ Sitaatti on vuodelta 2004 tai 2005. Olen litteroinut sen videolle tallentamastani Tangomarkkinoita käsittelevästä televisio-ohjelmasta. Video on sittemmin kadonnut lähdetietoineen, enkä pysty paikantamaan ohjelman nimeä enkä kanavaa.

LÄHTEET

Tangomarkkinoiden ohjelmat ja tapahtumapaikkakuvaukset

Tangomarkkinat (2001) Seinäjoen Tangomarkkinoiden 2001 ohjelma.

Ladattu Tangomarkkinoiden www-sivuilta (Tangomarkkinat – tangomarkkinoiden historiaa > tangomarkkinat vuosien varrelta, 2001 > arkisto, ohjelma) Luettu 12.3.2006, ei enää luettavissa. Pdf-dokumentti kirjoittajan hallussa.

Tangomarkkinat (2004a) Seinäjoen Tangomarkkinoiden 2004 tapahtumapaikkaesittelyt. Ladattu Tangomarkkinoiden www-sivuilta (Tangomarkkinat – tangomarkkinoiden historiaa > tangomarkkinat vuosien varrelta, 2004 > arkisto, tapahtumapaikat) Luettu 17.3.2006, ei enää luettavissa. Pdf-dokumentti kirjoittajan hallussa.

Ladattu Tangomarkkinoiden www-sivuilta (Tangomarkkinat – tangomarkkinoiden historiaa > tangomarkkinat vuosien varrelta, 2004 > arkisto, ohjelma) Luettu 17.3.2006, ei enää luettavissa. Pdf-dokumentti kirjoittajan hallussa.

Tangomarkkinat (2004b) Seinäjoen Tangomarkkinoiden 2004 ohjelma.

Ladattu Tangomarkkinoiden www-sivuilta (Tangomarkkinat – tangomarkkinoiden historiaa > tangomarkkinat vuosien varrelta, 2004 > arkisto, ohjelma) Luettu 17.3.2006, ei enää luettavissa. Pdf-dokumentti kirjoittajan hallussa.

Tangomarkkinat (2005a) Seinäjoen Tangomarkkinoiden 2005 ohjelma.

Ladattu Tangomarkkinoiden www-sivuilta (Tangomarkkinat – tangomarkkinoiden historiaa > tangomarkkinat vuosien varrelta, 2005 > arkisto, ohjelma) Luettu 26.11.2009, ei enää luettavissa. Pdf-dokumentti kirjoittajan hallussa.

Tangomarkkinat (2006) Seinäjoen Tangomarkkinoiden 2006 ohjelma.

Ladattu Tangomarkkinoiden www-sivuilta (Tangomarkkinat – tangomarkkinoiden historiaa > tangomarkkinat vuosien varrelta, 2006 > arkisto, ohjelma) Luettu 26.11.2009, ei enää luettavissa. Pdf-dokumentti kirjoittajan hallussa.

Tangomarkkinat (2010) Seinäjoen Tangomarkkinoiden 2010 tapahtumapaikkaesittelyt. Ladattu Tangomarkkinoiden www-sivuilta (Tangomarkkinat 2010 > Seinäjoen Tangomarkkinat > Tapahtumapaikat) Luettu 19.2.2010, ei enää luettavissa.

Muu aineisto

- Citycon (2010) *Torikeskus*, <http://www.citycon.fi/index.php?pageid=183&parent0=95&MapID=20> (tarkistettu 13.2.2010).
- Julia (2010) *Julian tanssipäiväkirja: Tangomarkkinoilla 2009 – Tangomarkkinat 2008 – Minäkin markkinoilla*, <http://julia.vuodatus.net/blog/category/Tangomarkkinat> (tarkistettu 25.2.2010).
- MTV3/Elixir (2008) *MTV Oy:n ja Elixir CMS Oy:n lavatangokoulu*, <http://www.elixir.fi/viewTopic.action?mnId=776866#> (tarkistettu 1.4.2010).
- Pennanen, Marja (2004) ”Tango menee pohojalaasten kansantanhusta”. Seinäjoen 20. tangomarkkinat tanssahtivat käyntiin perinteisellä avajaiskulkueella.” *Ilkka* 8.7.2004, 8.
- Tangomarkkinat (2005b) *Musiikkidokumentti 20 vuotta Tangokuninkaalisia* (dvd). Mediamusiikki/Finnkino.
- Trissa (2008) *Tangomarkkinat – Tangokatu*. Trissa-TV – Web-TV. Etelä-pohjalainen kanava, 18.7.2008, <http://www.trissa.tv/?do=open&page=883&ib=view&row=185> (tarkistettu 13.3.2010).

Kirjallisuus

- Aho, Marko (2003) *Iskelmäkuninkaan tuho. Suomi-iskelmän sortuvat tähdet ja myyttinen sankaruus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ammond, Jukka (2004) ”Luonto ja kauneus Ainolan satumaan rakennusaineina”. Teoksessa Henna Mikkola (toim.), *Tanssilavan luona. Huvielämää Jyväskylän Ainolassa*, s. 89–106. Jyväskylä: Minerva.
- Assmann, Jan (1995) ”Collective Memory and Cultural Identity”. *New German Critique* 65: 1, 125–133.
- Bahtin, Mihail (1995) *François Rabelais keskiajan ja renessanssin nauru*. Suom. Tapani Laine ja Paula Nieminen. Helsinki: Taifuuni.
- Elderen, Louis P. van (1997) *Suddenly One Summer. A Sociological Portrait of the Joensuu Festival*. Joensuu: University of Joensuu.

- Gronow, Pekka & Lindfors, Jukka & Nyman, Jake (2004; toim.) *Suomi soi 1. Tanssilavoilta tangomarkkinoille*. Helsinki: Tammi.
- Heinonen, Yrjö (2004a) ”Ritualisoitu tango. Tangolaulukilpailu median välittämänä siirtymärituaalina”. Teoksessa Marko Aho & Antti-Ville Kärjä (toim.), *Etnomusikologian vuosikirja* 16, s. 137–161. Helsinki: Suomen Etnomusikologinen Seura.
- Heinonen, Yrjö (2004b) ”Tanssi-ilta Ainolan lavalla”. Teoksessa Henna Mikkola (toim.), *Tanssilavan luona. Huvielämää Jyväskylän Ainolasassa*, s. 120–141. Jyväskylä: Minerva.
- Heinonen, Yrjö (2009) ”Tuotteistettu ’aura’. Arja Korisevan 15-vuotistaiteilijajuhlakiertueen (2004) etnografinen tapausanalyysi”. Teoksessa Marko Aho, Johannes Brusila & Terhi Skaniakos (toim.), *Etnomusikologian vuosikirja* 21, s. 199–236. Helsinki: Suomen Etnomusikologinen Seura.
- Hitters, Erik (2007) ”Porto and Rotterdam as European Capitals of Culture: Toward the Festivalization of Urban Cultural Policy”. Teoksessa Greg Richards (toim.), *Cultural Tourism: Global and Local Perspectives*, s. 281–301. Binghamton: The Haworth Press.
- Hoppu, Petri (2003) ”Tanssi”. Teoksessa Tuomas Eerola, Jukka Louhivuori & Pirkko Moisala (toim.), *Johdatus musiikintutkimukseen*. Acta Musicologica Fennica 24, s. 319–326. Helsinki: Suomen musiikkitieteellinen seura.
- Lefebvre, Henri (2004) *The Production of Space*. Translated by Donald Nicholson-Smith. Malden: Blackwell.
- Lehtovuori, Panu (2000) ”Tapahtuma – toinen paikka?” Teoksessa Stadiipiiri (toim.), *URBS – Kirja Helsingin kaupunkikulttuurista*, s. 105–117. Helsinki: Helsingin kaupungin tiedotuskeskus/Edita Oy.
- Lynch, Kevin (1960) *The Image of the City*. Cambridge: The MIT Press.
- Mason, Jeffrey D. (1996) ”Street Fairs: Social Space, Social Performance”. *Theatre Journal* 48:3, 301–319.
- Mäenpää, Pasi (2000) ”Viihtymisen kaupunki”. Teoksessa Stadiipiiri (toim.), *URBS – Kirja Helsingin kaupunkikulttuurista*, s. 17–31. Helsinki: Helsingin kaupungin tiedotuskeskus/Edita Oy.

- Männistö, Niina (1998) *Soiva kirkko. Kyselytutkimus konserttiyleisön suhtautumisesta kirkkokonserttien sisältöön ja järjestelyihin*. Musiikkitehteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Niemelä, Marko (2007) ”Rovaniemen tanssivat markkinat 1881–1930”. Teoksessa Markus Mantere & Heikki Uimonen (toim.), *Etnomusikologian vuosikirja* 19, s. 97–120. Helsinki: Suomen Etnomusikologinen Seura.
- Niiniluoto, Maarit (2004) ”Tanssilavat aitoa suomalaisuutta”. Teoksessa Pekka Gronow, Jukka Lindfors & Jake Nyman (toim.), *Suomi soi 1. Tanssilavoilta tangomarkkinoille*, s. 62–71. Helsinki: Tammi.
- Numminen, M. A. (1998) *Tango on intohimoni*. Helsinki: Schildts.
- Nurmela, Johanna (2005) ”Kesäiset lavatanssit Jurvassa. 1950-luvun Suomi ja suuri tanssi-innostus”. Teoksessa Leena Rossi (toim.), *Saanko luvan? Iskelmä-Suomen ilmiöitä 1900-luvulla*, s. 61–77. Turku: k&h.
- Relph, Edward (1986) *Place and Placelessness*. London: Pion.
- Roth, Silke & Frank, Susanne (2000) ”Festivalization and the Media: Weimar, Cultural Capital of Europe 1999”. *International Journal of Cultural Policy* 6:2, 219–241.
- Samuelson, Paul A. & Nordhaus, William D. (2005) *Economics*. 17th edition. Columbus: McGraw-Hill.
- Seppänen, Anne (2002) *Populaarikulttuuri sosiaalistumisväylänä. Tampereen työväestön julkiset hovit 1860-luvulta vuoteen 1917*. Acta Universitatis Tamperensis 786. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Turner, Victor (1987) *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Ithaca: Cornell University Press.
- Valkonen, Kaija & Valkonen, Markku (1994) *Yhtä juhlaa – Finland Festivals*. Helsinki: Otava.
- Warsell, Sakari (2004) ”Rantakoivun alta konserttisaleihin”. Teoksessa Pekka Gronow, Jukka Lindfors & Jake Nyman (toim.), *Suomi soi 1 – Tanssilavoilta tangomarkkinoille*, s. 205–217. Helsinki: Tammi.